

Ἁγία Γραφή καὶ λειτουργικὴ παράδοση

Ἡ Ἁγία Γραφή δὲν εἶναι κάποιο εἶδος *summa theologiae*, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν ἱστορία τῶν γεγονότων τῆς θείας οἰκονομίας. Γι' αὐτὸ καὶ οὐδέποτε μπορεῖ ἡ Ἐκκλησία νὰ τὴν ξεπεράσει ἢ νὰ τὴν παραμερίσει, ἀλλὰ μόνο νὰ τὴν ἐρμηνεύει στὸ ἐκάστοτε παρόν. Ἀλλὰ πῶς γίνεται ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ νὰ ἐκφράζεται μὲ τὴν ἀνθρώπινη γλῶσσα; Στὸ γεγονὸς αὐτὸ ἐξυφαίνεται μία ἄλλη διάσταση τοῦ μυστηρίου τῆς ἐνσάρκωσης ὡς διαρκοῦς κενώσεως τοῦ ἀκτίστου Θεοῦ στὶς δυνατότητες τοῦ κτιστοῦ ὄντος. Ὅπως ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ ἐνωθεῖ μὲ τὴ θεότητα, ἔτσι καὶ ἡ ἀνθρώπινη γλῶσσα μπορεῖ νὰ ἐκφράσει τὸν ἄρρητο Θεὸ Λόγο, δίχως νὰ ἀποβάλλει τὰ φυσικὰ χαρακτηριστικὰ της ἀλλὰ καὶ δίχως νὰ δεσμεύει τὴν ἄκτιστη δύναμη τοῦ Θεοῦ Λόγου. Ἐδῶ συμβαίνει μία κατ' ἐξοχὴν μεταμόρφωση τῶν δυνατοτήτων τοῦ ἀνθρώπινου λόγου. Ἄλλωστε, στὴν πραγματικότητα αὐτὴ στηρίζεται καὶ τὸ γεγονὸς τῆς θεολογίας ὡς ὑπαρξιακῆς μετοχῆς καὶ γλωσσικῆς ἔκφρασης τοῦ γεγονότος τῆς ἐνανθρώπησης. Ἡ θεολογία εἶναι ἡ ἔλλογη ἀνταπόκριση τοῦ ἀνθρώπου στὴν ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ Λόγου. Ἡ ἴδια ἡ Γραφή συνιστᾷ μία χαλκηδόνεια διαλεκτικὴ σύνθεση τῆς ἀποκάλυψης τοῦ Λόγου μὲ τὴ θετικὴ ἀνταπόκριση τοῦ ἀνθρώπινου λόγου. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο ἡ Γραφή γίνεται κατανοητὴ ὡς ἱστορικὴ καταγραφή, ὡς ὑπαρξιακὴ ἐρμηνεία πού ἀφορᾷ καὶ σαρκώνεται σὲ συγκεκριμένο τόπο καὶ χρόνο, ὅπως καὶ κάθε θεολογικὴ ἐρμηνεία της. Μὲ αὐτὴ τὴν ἔννοια ἡ Ἐκκλησία προχώρησε στὴν ἱεραποστολὴ καὶ στὸ ἀνοιγμὰ της πρὸς τὸν κόσμον, στὸν διάλογο μὲ τὴ φιλοσοφία καὶ μὲ τὸν πολιτισμὸ κάθε ἐποχῆς. Ἐτσι συνέθεσε καὶ τὴ δογματικὴ διδασκαλία της ὡς θεολογικὴ ἐρμηνεία τῆς Γραφῆς. Μπορεῖ ἡ θεολογικὴ γλῶσσα τῆς Ὁρθόδοξης Παράδοσης στὸν διάλογο μὲ τὴν ἀρχαιοελληνικὴ φιλοσοφία καὶ τὴν περιρρέουσα ἀτμόσφαιρα τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ νὰ προσέδωσε ὄντολογικὸ χαρακτηριστὴρα τόσο στὴν ὀρολογία της ὅσο καὶ στὰ ἐρωτήματα στὰ ὁποῖα προσπάθησε νὰ ἀπαντήσῃ. Ὡστόσο, ὁ ὄντολογικὸς χαρακτήρας τῆς πατερικῆς θεολογίας δὲν ἔγινε ποτὲ ἕνας σχολαστικὸς οὐσιανισμὸς ἄσχετος μὲ τὰ ὑπαρξιακὰ προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου.

Ὁ Χριστὸς γιὰ τὴ βιβλικὴ καὶ πατερικὴ θεολογία εἶναι ἡ καινὴ ὑπαρξη, ὁ «δεύτερος ἄνθρωπος», ὁ ὁποῖος, λαμβάνοντας τὸ πλήρωμα τῆς ἀκτίστης θεότη-

τας, έγινε πηγή ανεξάντλητη αγιασμοῦ καὶ χάριτος. Τοῦτο μαρτυροῦν ἀποφασιστικά ἡ παράδοξη γέννηση, ἡ βάπτισμα, ἡ διδασκαλία καὶ θαυματουργία, ἡ μεταμόρφωση στὸ Θαβὼρ καὶ τέλος ὁ Σταυρός, ἡ ἀνάσταση, ἡ ἀνάληψη καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ Πνεύματος, γεγονότα, δηλαδή, ποὺ φανερώνουν σταδιακὰ τὸ ἔργο τῆς θείας οἰκονομίας. Ἡ περὶ θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου διδασκαλία τῶν Ἑλλήνων πατέρων συνοψίζεται στὴν κλασικὴ ρῆση τοῦ Μ. Ἀθανασίου: «Ὁ Λόγος καὶ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς ποὺ ἐνώθηκε μὲ τὴν σάρκα, ἔγινε σάρκα, τέλειος ἄνθρωπος, γιὰ νὰ γίνουν οἱ ἄνθρωποι ἓνα Πνεῦμα, ἀφοῦ ἐνωθοῦν διὰ τοῦ Πνεύματος. Αὐτός, λοιπόν, εἶναι Θεὸς σαρκοφόρος καὶ ἐμεῖς ἄνθρωποι πνευματοφόροι». Ἡ ἐνανθρώπιση τοῦ Λόγου σήμανε τὴν ἀπαρχὴ τῆς θέωσης τῶν ἐπιμέρους ἀνθρώπινων ὑπάρξεων, διότι ἀκριβῶς κατέστησε δυνατὴ τὴν ἔλευση καὶ μετάδοση τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ πνευματολογικὴ συγκρότηση τοῦ χριστολογικοῦ μυστηρίου ἐπεκτείνεται στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπου διὰ τῶν Μυστηρίων ὁ ἓνας Χριστὸς ἐνώνεται, ἀγιάζει καὶ θεώνει καθέναν προσωπικὰ κατὰ τὸ μέτρο τῆς ἀσκητικῆς του ἐτοιμασίας καὶ ἐλεύθερης ἀποδοχῆς.

Ἡ Ἐκκλησία πραγματοποίησε αὐτὴ τὴν ὀργανικὴ σύνθεση μεταξὺ Γραφῆς καὶ δόγματος στὴ μυστηριακὴ καὶ λειτουργικὴ ζωὴ τῆς, κυρίως καὶ κατεξοχὴν στὴ Θεία Εὐχαριστία. Πράγματι, ἡ Θεία Εὐχαριστία εἶναι ἡ δραματουργικὴ συνύφανση λόγου καὶ μετοχῆς στὸν Λόγο τοῦ Θεοῦ. Σὲ αὐτὴν τὸ κήρυγμα καὶ ἡ λατρεία, ἡ ἱερουργία τοῦ λόγου τῶν εὐαγγελικῶν ἀναγνωσμάτων καὶ ἡ ἱερουργία τοῦ μυστηρίου τῆς Εὐχαριστίας συντίθενται ἀρμονικά. Τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιο, ποὺ φέρει ἐξωτερικὰ τὴν εἰκόνα τῆς Σταύρωσης καὶ τῆς Ἀνάστασης τοῦ Χριστοῦ, ἀναγιγνώσκεται καὶ προσκυνεῖται ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ὡς λόγος ποὺ ἔρχεται ἀπὸ τὸν Θεὸ Λόγο. Ἐναποτίθεται πάντοτε στὴν Ἁγία Τράπεζα, ἐκεῖ ὅπου κορυφώνεται τὸ μυστήριον τῆς θείας οἰκονομίας. Ἔτσι κάθε ἀληθινὴ ἀνάγνωση τῆς Γραφῆς ἀποδεικνύεται λειτουργικὴ, ἐν τῇ Εὐχαριστία, ἐκεῖ ὅπου κατὰ τὴν κλάση τοῦ ἄρτου γνωρίζεται καὶ κοινωνεῖται ὁ ἀναστάς Ἰησοῦς. Ἡ Ἁγία Γραφή, συνεπῶς, ἀναγιγνώσκεται «στὴν Ἐκκλησία καὶ μὲ τὴν Ἐκκλησία» σὲ μία δοξολογικὴ καὶ ἐσχατολογικὴ ἐμπειρία τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, στὴν ὁποία οἱ πιστοὶ ἀνακαλύπτουν ἐκ νέου τὸ ἀδιάκοπο ρεῦμα τῶν «μεγαλειῶν τοῦ Θεοῦ» (Πρ. 2,1) καὶ εἰσχωροῦν κάθε φορὰ βαθύτερα σὲ αὐτό. Ἡ ἀνάγνωση τῆς Γραφῆς τίθεται σαφῶς σὲ μία ἐκκλησιολογικὴ καὶ μυστηριακὴ βάση. Ἡ Ἁγία Γραφή εἶναι μαζὶ μὲ τὴ Θεία Εὐχαριστία ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. Ὁ Λόγος πραγματοποιεῖται στὴν Εὐχαριστία, αὐτὸς συνάγει τοὺς διασκορπισμένους στὴν ἐνότητα τοῦ Σώματος του, αὐτὸς διανοί-

γει τὸ Εὐαγγέλιό του στοὺς πιστοὺς, αὐτὸς εἶναι ὁ προσφέρων καὶ ὁ προσφερόμενος. Τὸ Εὐαγγέλιο δὲν περιορίζεται στοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ μὲ τὸν ἄπειρο δυναμισμὸ τῆς ζωῆς πὸν αὐτοὶ ἐμπεριέχουν ὁδηγεῖ σὲ προσωπικὴ συνάντησι μὲ τὸν ἴδιο τὸν Λόγο τοῦ Θεοῦ. «Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει καὶ ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν» (Ἰω. 14,23). Ὁ ἀναγιγνώσκων τὴν Γραφὴν ζεῖ, ἐπειδὴ τρώγει τὸν Λόγο, ὅπως τρώγει τὸν εὐχαριστιακὸ ἄρτο καὶ πίνει τὸν εὐχαριστιακὸ οἶνο, ὅταν κοινωνεῖ στὸ Σῶμα καὶ στὸ Αἷμα τοῦ Θεανθρώπου. «Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον» καὶ «ὁ τηρῶν τὸν λόγον, οὐ μὴ γεύσῃται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα» (Ἰω. 6,54. 8,52).

Σταῦρος Γιαγκάζογλου